

Spis treści

Wstęp 13

1. Ojcowie finansów agrobiznesu 15

1.1. Profesor Władysław Grabski (1874–1938) 17

1.2. Profesor Ryszard Manteuffel (1903–1991) 20

1.3. Profesor Stefan Ignar (1908–1992) 23

Literatura uzupełniająca 25

2. Agrobiznes – pojęcie, zakres, specyfika 27

2.1. Pojęcie agrobiznesu 29

2.2. Ujęcie historyczne agrobiznesu 30

2.3. Struktura agrobiznesu Polski i jej zmiany 33

Literatura uzupełniająca 35

3. Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej jako forma wsparcia finansowego rolnictwa i obszarów wiejskich 37

3.1. Dlaczego rolnictwo wymaga wsparcia finansowego? 39

3.2. Podstawy interwencjonizmu rolnego 40

3.3. Cele i instrumenty oddziaływania na rolnictwo i rozwój wsi 44

3.4. Zarządzanie programami polityki rolnej 50

3.5. Określanie rozmiarów wsparcia rolnictwa 51

3.6. Cele i zasady wspólnej polityki rolnej 53

3.7. Kierunki zmian we wspólnej polityce rolnej Unii Europejskiej 54

3.8. Finansowe wsparcie rozwoju obszarów wiejskich 57

3.9. Mechanizmy, instrumenty i koszty wspólnej polityki rolnej 60

3.10. Polityka rynkowo-cenowa 63

3.11. System agromonetarny 67

3.12. Płatności bezpośrednie – główny instrument filaru I 69

- 3.13. Płatności specyficzne i specjalne 72
- 3.14. Filar II wspólnej polityki rolnej 74
- 3.15. System i rozmiary wsparcia finansowego rolnictwa oraz rozwoju wsi 81
- 3.16. Wspólna polityka rolna w przyszłości 88
- 3.17. Transfery finansowe UE na rolnictwo i obszary wiejskie w Polsce 92

Literatura uzupełniająca 103

4. Finanse gospodarstw rolniczych – wybrane problemy 105

4.1. Ewolucja i integracja rachunkowości rolnej w Polsce z Farm Accountancy Data Network (FADN) 107

4.1.1. Początki rachunkowości rolnej w Polsce 107

4.1.2. Rozwój rachunkowości rolnej po odzyskaniu niepodległości 109

4.1.3. Sieć rachunkowości rolnej w okresie gospodarki centralnie planowanej 110

4.1.4. Systemy rachunkowości rolnej w okresie transformacji systemowej i przygotowań do integracji z Unią Europejską 112

4.1.5. Europejski system monitorowania dochodów gospodarstw rolnych Farm Accountancy Data Network 114

4.1.6. Struktura organizacyjna i zadania Polskiego FADN 123

4.1.7. Przyszłość rachunkowości rolnej w Polsce 126

4.2. Wprowadzenie do analizy finansowej w rolnictwie 127

4.3. Analiza finansowa gospodarstw rolniczych osób fizycznych 129

4.4. Analiza finansowa wielkotowarowych przedsiębiorstw rolnych 130

4.5. Specyfika opodatkowania gospodarstw rolniczych 142

4.5.1. Krótka historia o opodatkowaniu rolnictwa 142

4.5.2. Opodatkowanie rolnictwa w Polsce po 1984 r 144

4.5.3. Podatek leśny 147

4.5.4. Opodatkowanie nieruchomości rolnych 148

Literatura uzupełniająca 150

5. Finanse przedsiębiorstw agrobiznesu 151

5.1. Efektywność finansowa przedsiębiorstw agrobiznesu – metody pomiaru 153

5.1.1. Efektywność finansowa podmiotów gospodarczych w ujęciu teoretycznym	154
5.1.2. Ważniejsze koncepcje i miary efektywności	169
5.1.3. Miary i determinanty efektywności finansowej	175
5.1.4. Specyficzne miary efektywności finansowej spółdzielni rolniczych	184
5.1.5. Determinanty efektywności finansowej	187
5.2. Sposoby poprawy wyniku finansowego	189
5.2.1. Zasada racjonalnego gospodarowania – ujęcie ex post	189
5.2.2. Zasada racjonalnego gospodarowania – ujęcie ex ante	191
5.2.3. Poprawa wyniku finansowego a strategia rozwoju	195
5.2.4. Poziom i kierunki zmian kosztów oraz wartości produkcji	196
5.2.5. Szanse i zagrożenia sposobów poprawy wyniku finansowego	202
5.2.6. Macierz życia przedsiębiorstwa	205
5.3. Rozwój i bankructwa przedsiębiorstw – implikacje dla agrobiznesu	208
5.3.1. Bankructwa przedsiębiorstw dawniej i dziś	208
5.3.2. Bankructwo i upadłość	216
5.4. Przyczyny bankructwa przedsiębiorstw	221
5.5. Symptomy pogarszającej się sytuacji finansowej przedsiębiorstwa agrobiznesu	224
5.6. Proces bankructwa przedsiębiorstwa agrobiznesu	228
5.7. Ewolucja modeli do prognozowania bankructwa na świecie	236
5.7.1. Modele jednowymiarowe	236
5.7.2. Modele wielowymiarowe	240
5.8. Modele predykcji bankructwa przedsiębiorstw w Polsce	254
5.8.1. Model Pogodzińskiej i Sojaka	255
5.8.2. Modele Gajdki i Stosa	256
5.8.3. Modele Hadasik	257
5.8.4. Model Wierzby	259
5.8.5. Modele Stępnia i Strąka	260

5.8.6. Model Hołdy	261
5.8.7. Modele INE PAN (Mączyńskiej i Zawadzkiego)	263
5.8.8. Modele Appenzeller i Szarzec	265
5.8.9. Model Hamrola, Czajki i Piechockiego (poznański)	267
5.8.10. Modele Prusaka	268
5.8.11. Modele Baliny	270
5.8.12. Model Juszczyka	272
5.9. Bankructwa przedsiębiorstw agrobiznesu	273
5.9.1. Cykl życia przedsiębiorstwa i koncepcja ewolucji naturalnej w agrobiznesie	274
5.9.2. Przesłanki bankructwa w agrobiznesie	275
5.10. Koszty osobowe w przedsiębiorstwach agrobiznesu	281
5.10.1. Koszty pracy	284
5.10.2. Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy	290
5.10.3. Koszty wypadków przy pracy	291
5.10.4. Koszty ubezpieczenia wypadkowego – kategorie ryzyka	294
5.11. Zmiany wartości finansowej majątku przedsiębiorstw agrobiznesu w Polsce	298
5.12. Koszty amortyzacji w agrobiznesie	306
5.12.1. Pojęcie kosztów amortyzacji	306
5.12.2. Koszty amortyzacji w ujęciu matematycznym	308
5.12.3. Cykl życia obiektów majątku trwałego, model kreacji kapitału	311
5.12.4. Metody obliczania amortyzacji	313
5.12.5. Amortyzacja środków trwałych użytkowanych sezonowo	314
Literatura uzupełniająca	316
6. Rola ubezpieczeń majątkowych w zarządzaniu ryzykiem w rolnictwie	317
6.1. Uwagi wprowadzające i ważniejsze klasyfikacje	319
6.2. Rola państwa i rynku w ubezpieczeniowej ochronie interesu majątkowego podmiotów sektora rolniczego	323
6.3. Ubezpieczenia dla sektora rolnego	327

6.3.1. Ubezpieczenia dla sektora rolniczego w gospodarce nakazowo-rozdzielczej – zakres i metody ochrony 327

6.3.2. Ubezpieczenia dla sektora rolniczego w warunkach gospodarki rynkowej 328

6.4. Ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich 329

6.4.1. Uprawnieni do świadczenia usług ubezpieczeniowych i do korzystania z dopłat do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich 329

6.4.2. Zakres i wysokość dopłat do składek ubezpieczeniowych oraz inne formy pomocy niż przewiduje to ustawa o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich 332

6.5. Luka ubezpieczeniowa w ofercie ubezpieczeń dla gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw agrobiznesu 336

6.6. Perspektywy ubezpieczeń majątkowych w agrobiznesie 341

Literatura uzupełniająca 342

7. Ubezpieczenia społeczne rolników i ich specyfika 343

7.1. Krótka historia o ubezpieczeniu rolników 345

7.2. Powstanie nowego systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych 346

7.3. Ubezpieczenie chorobowe, wypadkowe i macierzyńskie 349

7.4. Ubezpieczenia emerytalno-rentowe 350

7.5. Finanse KRUS 354

Literatura uzupełniająca 357

8. Finanse instytucji otoczenia agrobiznesu 359

8.1. Finanse grup producenckich 361

8.1.1. Grupy producentów rolnych oraz grupy i organizacje producentów owoców i warzyw 361

8.1.2. Podstawy prawne funkcjonowania grup producentów rolnych (GPR) oraz zasady udzielania pomocy finansowej 363

8.1.3. Podstawy prawne funkcjonowania grup i organizacji producentów owoców i warzyw oraz zasady udzielania pomocy finansowej 370

8.1.4. Odpowiedzialność za zobowiązania GPR 375

8.2. Finanse samorządów gmin wiejskich 377

8.2.1. Podstawy prawne funkcjonowania gmin wiejskich 377

8.2.2. Gospodarka finansowa gmin wiejskich 380

8.2.3. Metody oceny sytuacji finansowej gmin wiejskich 390

8.3. Przeznaczenie funduszy unijnych w latach 2014–2020 na rzecz rozwoju gmin wiejskich 395

8.4. Funkcjonowanie i finanse jednostek pomocniczych gminy, związków, porozumień i stowarzyszeń międzygminnych 397

Literatura uzupełniająca 409

9. Bankowość spółdzielcza i komercyjna w finansowaniu rozwoju agrobiznesu w Polsce 411

9.1. Krótka historia bankowości spółdzielczej 413

9.1.1. Bankowość spółdzielcza na świecie 413

9.1.2. Bankowość spółdzielcza w Europie i Polsce 417

9.2. Kredyty preferencyjne dla wsi i rolnictwa 441

9.3. Banki komercyjne w finansowaniu agrobiznesu w Polsce 444

9.3.1. Alior Bank w finansowaniu agrobiznesu 444

9.3.2. mBank w finansowaniu agrobiznesu 446

9.3.3. Pekao S.A. w finansowaniu agrobiznesu 446

9.3.4. Bank BGŻ BNP Paribas w finansowaniu agrobiznesu 447

9.3.5. PKO BP S.A. w finansowaniu agrobiznesu 447

9.3.6. Credit Agricole Bank Polska S.A. w finansowaniu agrobiznesu 447

9.3.7. ING Bank Śląski S.A. w finansowaniu agrobiznesu 448

9.4. Znaczenie finansowania agrobiznesu dla polskich banków spółdzielczych 449

Literatura uzupełniająca 470

10. Uwarunkowania makroekonomiczne agrobiznesu w Polsce 471

10.1. Wpływ kluczowych czynników makroekonomicznych na poziom ROA i ROE w przedsiębiorstwach agrobiznesu 473

10.2. Uwarunkowania makroekonomiczne produkcji energii odnawialnej w agrobiznesie 478

10.2.1. Energia odnawialna w agrobiznesie 479

10.2.2. Finansowanie OZE w agrobiznesie 485

10.3. Giełda Papierów Wartościowych i finansyzacja przedsiębiorstw agrobiznesu 492

10.3.1. Historia i struktura Grupy GPW 492

10.3.2. Rodzaje rynków i indeksów stosowanych na GPW 494

10.3.3. Charakterystyka GPW na tle giełd europejskich 496

10.3.4. Indeks WIG-spożywczy 501

10.3.5. Charakterystyka i wycena spółek sektora spożywczego 502

10.3.6. Finansyzacja a zmiany w sposobie działania spółek z sektora spożywczego 512

10.4. Dylematy subsydiowania i opodatkowania rolnictwa 516

Literatura uzupełniająca 519

Podsumowanie 521

Załączniki 525

Bibliografia 541

Wykaz tabel 557

Wykaz rysunków 561

Indeks osobowy 565

Indeks rzeczowy 568